

## **Familie BOUWENS – NOUWENS**

### **De buurtwinkel**

*Kees van Kempen, Anneke Kuipers – van Zon*

#### **De winkel van Tina Bouwens achter in de Slimstraat**

##### ***De zaak van het echtpaar Van de Pas – Sweens***

Tina Bouwens kwam op 16-jarige leeftijd voor dag en nacht in dienst bij de kruidenierswinkel van het echtpaar Van de Pas – Sweens. In de winkel kochten de Udenhouters allerlei producten, zoals kruidenierswaren, los in de verkoop en opgeslagen in houten bakken, trommels en blikken. Alles werd per ons of pond afgewogen en in papieren zakjes verkocht. Olie en petroleum werden in kannen en kruiken verkocht. Ook verkochten ze stoffen (ellengoed). Het werk in de winkel ging Tina goed af en zo kreeg ze de handel onder de knie. Het echtpaar Van de Pas was kinderloos en toen in 1939 Peer van de Pas overleed kon Tina de zaak overnemen. Tina bleef ongehuwd. De winkel was haar alles.

##### ***Het pand***

Het pand in de Slimstraat bestond uit een woonhuis, een grote schuur, wat bijgebouwtjes en een flinke lap grond. De winkel was in het midden van het pand, ietsjes links van het midden. Tina woonde zelf aanvankelijk in de rechterhelft van het pand. En links van de winkel was nog een raam van een aparte woning, die Tina verhuurde aan Janus Vercammen en later aan het gezin van Huub van Gorp. Later is Tina daar zelf gaan wonen, in het kleinste deel van het huis, waarna zij de grote rechterhelft kon verhuren aan de familie Van Haaren – van Biljouw. Weer later is de rechterwoning verkocht aan de familie Frans Mathijssen.

##### ***Betalen op zondag***

De kassa van Tina Bouwens bestond uit een houten blok met een ijzeren pin. Hierop bevestigde Tina allemaal papiertjes met de naam van de klant en welke boodschappen de klant in de loop van de week allemaal had gekocht. Voor veel klanten was het op zondag na de hoogmis afrekendag. De hele voormiddag was het een drukte van jewelste, een komen en gaan van klanten, die allemaal bleven buurten en koffie kregen. Ondertussen telde Tina de ritsen getallen uit haar hoofd bij elkaar en werd er betaald.

Tina bracht ook boodschappen thuis bij klanten die niet meer zelf naar de winkel konden komen. Dat gebeurde zonder briefje of zonder bestelling. Tina bracht die boodschappen waarvan zij wist dat de klant die altijd gebruikte.

Al met al had Tina een druk bestaan van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Daarbij had ze altijd een of twee kostgangers voor dag en nacht, zoals Wout Hüsstege, die in het dorp Wout de Pruis werd genoemd. Tina hield zelf de grote groentetuin bij om zichzelf van verse groenten te voorzien. Ze wist vele mensen om zich heen te verzamelen om verschillende hand- en spandiensten te laten verrichten, het aanvullen van de winkel, de retouren, de boodschappen thuisbrengen en dergelijke werkzaamheden.

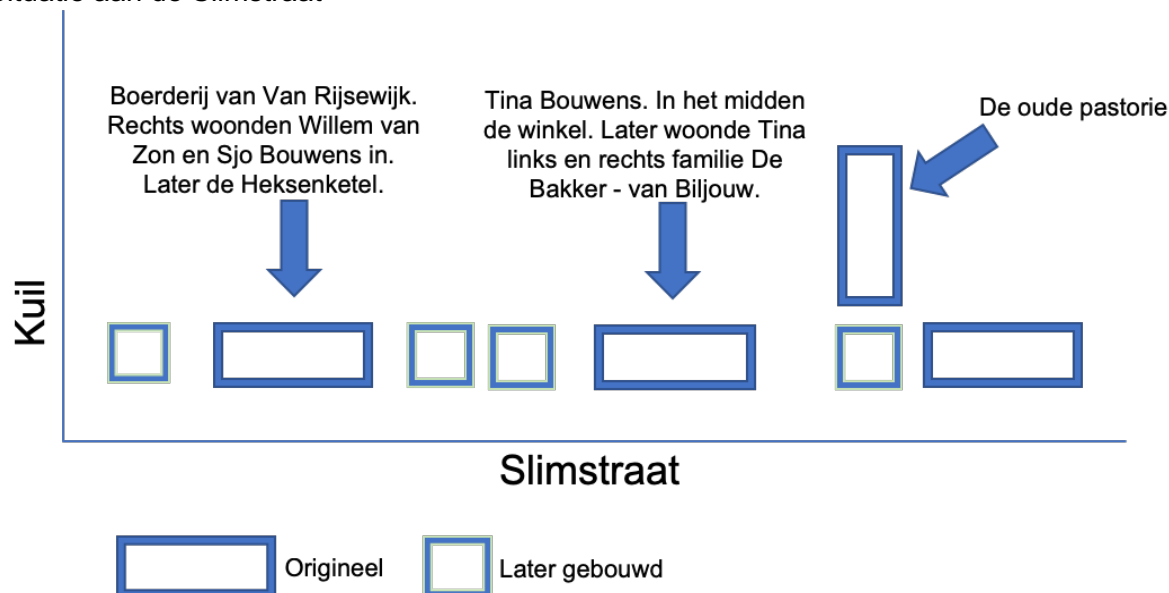
Ze ging in latere jaren wel mee met de vernieuwingen in de winkel. Vele producten kwamen in vaste verpakkingen en bijproducten verdwenen.

##### ***Antiek***

Tina groeide met haar zaak uit tot een echte handeldsvrouw. Op latere leeftijd ging ze ook antiek in- en verkopen. Het was haar grote hobby.

Tot op hoge leeftijd bleef Tina haar winkel exploiteren met de houten blok en de ijzeren pin als kassa, met het betalen op zondag en bij alles hoofdrekenen. Ze overleed op 83-jarige leeftijd.

#### Situatie aan de Slimstraat



#### De familienaam Bouwens

De familienaam Bouwens is een patroniem. Een naam vernoemd naar de voornaam van een van de voorvaders. Bouw of Bouwen is afgeleid van Boudewijn.

In 1947 woonden er in Nederland 1363 mensen met de achternaam Bouwens. Daarvan woonden er 290 in Noord-Brabant, waarvan 13 in Udenhout. In 2007 woonden in heel Nederland 2128 personen met de naam Bouwens. De naam komt verspreid over het land voor.

#### De stamhuizen

##### ***Een Unentse tak Bouwens omstreeks 1800***

Er was eind 18<sup>e</sup> en begin 19<sup>e</sup> eeuw al een Udenhoutse tak Bouwens. Op 28 december 1780 overlijdt te Udenhout een Jan Bouwens. Jan had tenminste drie zonen.

De oudste zoon van deze drie was Willem Bouwens die op 13 mei 1764 te Udenhout trouwde met Joanna Piggen. Hun huwelijk bleef kinderloos.

De tweede van de drie was Adriaan Bouwens, die op 1 maart 1778 te Udenhout trouwde met Barbara de Rooij. Zij kregen vier kinderen, die alle vier naar omliggende plaatsen verhuisden, Wilhelmina naar Haaren, Jan naar Helvoirt, Cornelia naar Tilburg en Adriana naar Haaren. Wilhelmina was ongehuwd en woonde waarschijnlijk bij haar jongste zus Adriana in.

De jongste van de drie broers was Huibert. Hij trouwde op 28 mei 1786 te Udenhout Jennemarie van Iersel. Het zat dit echtpaar niet mee. Ze kregen tussen 1787 en 1802 tien kinderen, op één na allemaal in Udenhout geboren. Van de tien kinderen zijn er negen niet ouder geworden dan 20 jaar. Alleen het vierde kind Maria Bouwens, de enige die niet in Udenhout was geboren, werd volwassen. Twee jaar na de geboorte van het jongste kind stierf vader Huibert Bouwens, op 25 mei 1804 te Udenhout. Op 17 februari 1811 overleed moeder Jennemarie van Iersel, 56 jaar oud. Toen leefden er nog maar twee van de tien kinderen, Jean die drie maanden later op 14-jarige leeftijd zou overlijden, en Maria, toen 18 jaar oud en die zes jaar later trouwde met Adriaan Schoenmakers en verhuisde naar Berkel.

Zo kwam er een dramatisch einde aan de toenmalige Udenhoutse stam Bouwens.

### ***De huidige in Udenhout wonende familie Bouwens is van Haarensse oorsprong***

Rond 1800 woont de familie in Haaren. Arnoldus Bouwens, geboren in Haaren in 1798, huwt in 1826 Wilhelmina Smits en gaat aanvankelijk in Berkel wonen om later weer terug te gaan naar Haaren. Arnoldus en Wilhelmina krijgen een gezin van zes kinderen. Oudste zoon Cornelis huwt in 1859 de Udenhoutse Elisabeth Heessels. Zij gaan in Udenhout wonen en krijgen tien kinderen, allemaal in Udenhout geboren, waaronder Wilhelmus. Wilhelmus trouwt in 1901 Johanna Nouwens. Willeke en Johanna zijn de ouders van Joaneke en Betje Bouwens uit de Kuil, Sjo van Zon – Bouwens, Tina Bouwens van 't kruidenierswinkeltje en van Leen Bouwens.

De jongste zoon van voornoemde Arnoldus Bouwens is Adrianus. Hij trouwt in 1866 de Udenhoutse Cornelia van Zon en gaat aanvankelijk in Tilburg wonen en later in Berkel. Hun oudste dochter is Arnolda Bouwens, die we in dit hoofdstuk nog tegenkomen als de eerste rekeninghoudster van de Udenhoutse Boerenleenbank. Zij trouwde in 1904 met Piet van Kempen.

### ***Het stamhuis in de Kuil***

Voor velen in Udenhout is het pand Kuil 46 het stamhuis van de familie Bouwens, nu een vrij nieuw gebouw, maar lange tijd een oud boerderijtje met een dak dat bijna aan de grond kwam.

Midden 19<sup>e</sup> eeuw woonde er de dagloner Jan de Jong en zijn echtgenote Maria Hamers. Hun dochter Johanna trouwde op 27 april 1870 met de houtzager Martinus Nouwens, aan wie zij hun woning overdroegen. Het huwelijk van Martinus Nouwens en Johanna de Jong mag ronduit dramatisch worden genoemd. Alleen hun eerste kind Johanna, geboren op 25 mei 1871 bleef in leven. De kinderen daarna overleden bij de geboorte of op zeer jeugdige leeftijd: Jan (1873), Jan (1875), Marinus (1878), Marinus (1880) en Marinus (1881). De laatste Marinus overleed op de dag van zijn geboorte 1 maart 1881. Vier weken later, op 29 maart 1871, overleed moeder Johanna de Jong, 36 jaar oud. Vader bleef achter met zijn dochter Johanna. Maar het jaar erop, op 10 september 1882, overleed ook Martinus Nouwens, 46 jaar oud. De kleine Johanna bleef alleen achter, pas 11 jaar oud. De woning kwam in 1884 te koop. Het is de wegwerker Cornelis Bouwens, getrouwd met Elisabeth Heessels, die de woning koopt. De woning komt dan op naam van hemzelf, zijn vrouw en van hun zes kinderen Martinus, Willem, Petronella, Johanna Maria, Adriaan en Maria. Twee jaar later al, in 1886, overlijdt Cornelis Bouwens, 57 jaar oud. Zijn weduwe leefde daarna nog 14 jaar. Elisabeth Heessels overleed op 27 augustus 1900. Daarna wordt zoon Willeke Bouwens eigenaar van de woning.

Je mag vermoeden dat er een band bleef tussen de familie Bouwens en de enige dochter Johanna van Martinus Nouwens, van wie Cornelis Bouwens de woning kocht. Bij de koop van de woning was Johanna 13 jaar oud.

Op 7 mei 1901 trouwen Willeke Bouwens en Johanna Nouwens. Ze kregen samen een gezin van negen kinderen, waarvan er vijf volwassen worden: Bet, Sjo, Tina, Janus en Leen.

### ***Udenhoutse klompenmakerfamilies***

Willeke Bouwens (1862-1953) heeft bij zijn beroepskeuze gekozen voor het vak van klompenmaker. Hij heeft niet het vak van zijn vader gevolgd. Die was immers wegwerker.

Rond 1920 hebben de meeste Udenhoutse klompenmakers het bijltje er definitief bij neergelegd. Door de lage koers van de Belgische frank ondervonden ze veel hinder van concurrentie uit België. Van de nog resterende klompenmakers stopte het merendeel in de jaren dertig. Om in die tijd nog mee te kunnen, moest je machinaal gaan werken en dat vergde forse investeringen, die voor velen niet haalbaar waren. Na de Tweede Wereldoorlog waren er in Udenhout nog slechts drie machinale klompenmakerijen. Een van hen was Janus Bouwens, de anderen waren Harrie Schuurkes en Janus, Jo en Sjef Bertens. Alle drie de klompenmakers waren gehuisvest in de Kuil. Bertens was gevestigd in de Kuil op nummer 1, Schuurkes op nummer 9 en Bouwens op destijds Kuil 8 (thans Kuil 44). Henri (Harrie) Schuurkes begon een klompenmakerij op het adres Kuil 9 in 1935 omdat zijn ouders vanwege de crisis geen klompen meer konden importeren uit België. Het gezin Schuurkes woonde in Tilburg en had daar een winkel en een pakhuis. Het bedrijf stopte in de jaren vijftig en Schuurkes kon zijn fabriekje in de Kuil verkopen aan smid Harry van Rossum.

Na 1960 ging het hard bergafwaarts met het dragen van klompen in Zuid-Nederland. Het merendeel van de Brabantse klompenproductie werd verkocht aan afnemers in Noord-Nederland. In 1970 was er geen droog brood meer te verdienen met de productie van klompen. Janus Bouwens, die al op leeftijd was, stopte in die tijd. Jo Bertens bleef aan de gang en richtte zich op de afzet van enkele wat grotere klanten. Zijn vader Janus Bertens bleef meewerken door klompen te schilderen tot hij naar het bejaardenhuis ging in 1972.

Janus en Leen Bouwens namen aanvankelijk het klompenbedrijf van vader Willeke Bouwens over. Willeke trok zich terug toen zijn zonen vernieuwingen doorvoerden. Leen werkte overdag als kantonnier bij de provincie en werkte 's avonds mee in de klompenmakerij. Als met de jaren de klompenindustrie sterk terugloopt en er nog nauwelijks de kost voor één persoon is te verdienen, laat staan twee, trekt Leen zich terug uit de zaak

### ***Een nieuw huis in 1961***

Het oude boerderijtje werd overgenomen door jongste zoon Leen Bouwens en zijn echtgenote Drika van Groenendaal. Leen stierf veel te jong op 23 april 1955. Hij was toen pas 46 jaar. Leen had veel meegemaakt in het begin van de Tweede Wereldoorlog. Hij was krijgsgevangene gemaakt en had in een krijgsgevangenenkamp gezeten ver ten noorden van Berlijn. Hij sprak er niet over, maar het knaagde ongetwijfeld. Drika Bouwens – van Groenendaal bleef achter met haar zes kinderen, die toen in de leeftijd waren van 7 tot 17 jaar.

In 1960 heeft de gemeente Udenhout de oude smalle weg De Kuil een flinke opknappbeurt gegeven en flink verbreed. Het gevolg was dat het oude boerderijtje van het gezin Bouwens maar amper een halve meter van de weg lag. Moeder vond dat veel te gevaarlijk en nam een kordaat besluit. Het oude boerderijtje werd omgestoten en er kwam een mooie nieuwe woning.

### ***Het huis ernaast***

Willem Bouwens kocht van Pieter Vermeer een stuk tuingrond aan de oostkant van de klompenmakerij. Daar bouwde de familie een woning, aanvankelijk voor Willem en Johanna Bouwens – Nouwens en hun alleenstaande kinderen Janus (de klompenmaker) en Betje. Later is van het huis een twee-onder-een-kapwoning gemaakt en woonden er ook dochter Sjo en haar man Willem van Zon en hun kind Anneke van Zon. Zij woonden eerder in de Slimstraat, in het pand dat we later kennen als de Heksenketel, waar destijds de familie Van Rijsewijk boerde en waarin rechts een kleine woning was gemaakt voor de verhuur. Willem

van Zon werkte net als Leen Bouwens bij de provincie. Ze stonden bijvoorbeeld 's winters samen op de vrachtwagen om zout te strooien op gladde wegen. Het huis waarin Janus Bouwens, Betje Bouwens en Willem en Sjo van Zon – Bouwens woonden was later de woning van Joke Bouwens.

## **Familieverhalen**

### ***De eerste klanten van de Udenhoutse Boerenleenbank***

De bank is opgericht in december 1899. Op 16 januari 1900 komt een weduwe uit de Kuil, de buurvrouw van kassier Hannes Willems, een inleg doen van f.100,-. Het is de weduwe van Cornelis Bouwens. Deze transactie wordt als nummer 1 vastgelegd in het dagboek (lees: kasboek) van Hannes. De administratie is dan nog niet geheel op orde, want haar spaarboekje krijgt volgnummer 5. Spaarboekje nummer 1 wordt op 3 februari 1900 uitgereikt aan Arnolda Bouwens, dienstmeid in Udenhout, dochter van Adriaan Bouwens en later de vrouw van Piet van Kempen. De kassier noteert in het dagboek haar inleg, groot f.12,-, als tiende kaspost.

De spaarzin van de familie Bouwens en mogelijk ook de invloed van kassier Willems, blijkt erg groot te zijn, want op 17 januari is spaarboekje nummer 2 uitgegeven aan Johanna Nouwens, dienstmeid in Udenhout. Zij is de dochter van Martien Nouwens en zal het jaar daarop in het huwelijk treden met Willem Bouwens. Haar inleg is f.25,- groot en de rente die aan haar zal worden vergoed bedraagt 2,88%.

### ***Lucifer***

Janus Bouwens kocht voor de productie van klompen canidasbomen in. Dat deed hij altijd bij Gust van Erp uit de Schoorstraat en Pieter Vermeer uit de Groenstraat. Janus vond dat altijd spannend. Hij schaarde zichzelf onder de gewone Udenhoutse mensen en hij beschouwde zoals velen in het dorp Gust van Erp en Pieter Vermeer als notabelen van het dorp. En Janus had bij de inkoop flinke concurrentie, met name van een luciferfabriek uit Eindhoven of omgeving, een fabriek die in het dorp bekend was onder de naam Lucifer. Gust van Erp en Pieter Vermeer konden met gemak een groot contract sluiten met Lucifer om al hun canadasbomen aan Lucifer te verkopen. Maar Janus Bouwens kon er altijd zijn inkopen blijven doen. Of hij een hogere of lagere prijs betaalde dan Lucifer is niet bekend. Maar het volgende is wel zeker. Als Lucifer de bomen omdeed, bleven de wortels in de grond zitten en bleven alle takken liggen waar ze lagen. Janus Bouwens haalde de wortels eruit en nam alles, ook alle losse takken mee naar huis. De losse takken dienden als *musterd* om de oven te stoken. Het kan niet anders dan dat Gust van Erp en Pieter Vermeer blij waren dat Janus zo netjes alles opruimde.

### ***Kinderrijke omgeving***

In de tijd dat de kinderen van Leen Bouwens in de Kuil opgroeiden waren er vele kinderrijke gezinnen. De kinderen trokken samen op en gingen samen over de Kuilpad naar school. Op twee na waren alle gezinnen in de buurt boerengezinnen, alleen niet de familie Bouwens en de familie Vorstenbosch. Op de boerderijen was zeker in de zomer heel veel werk te verzetten. Het gevolg was dat de kinderen Bouwens en de kinderen Vorstenbosch vaak bij de diverse burens werden ingeschakeld om het vele werk te verzetten, vaak tegen vergoeding van een sneetje krentenmik of een zakje met kersen. Ook moesten de jongens Bouwens ome Janus helpen bij het zagen van de bomen. Later leerden ze kaarten aan de overkant van de straat bij Frans en Drika Brekelmans. Als de stoelen net waren geboend legde dochter Janeke Brekelmans een krant op de stoelen waar de kinderen Bouwens gingen zitten.

## **De stamreeks**

- I. Aert Bouwens

- II. Willem Bouwens (Haaren) x Adriana Willems
- III. Embertus Bouwens (Haaren, 1719) x Anna Vermeer
- IV. Wilhelmus Emberti Bouwens (Haaren, 1759) x Adriana Teurlings
- V. Arnoldus Bouwens (Haaren, 1798) x Wilhelmina Smits
- VI. Cornelis Bouwens (Berkel, 1828) x Elisabeth Heessels
- VII. Wilhelmus Bouwens (Udenhout, 1862) x Johanna Maria Nouwens
- VIII. Leonardus Bouwens (Udenhout, 1908) x Hendrica van Groenendaal

#### Het gezin van Wilhelmus Bouwens en Johanna Maria Nouwens

|   | Naam  | Geboren                      | Huwelijk              | Overleden                    |
|---|---|------------------------------|-----------------------|------------------------------|
| 1 | Elisabeth Maria (Bet)   | 10 augustus 1902<br>Udenhout |                       | 9 april 1984<br>Udenhout     |
| 2 | Johanna Maria (Sjo)<br><br>Kind<br>*Anneke  | 11 oktober 1903<br>Udenhout  | Willem van Zon        | 15 augustus 1979<br>Udenhout |
| 3 | Cornelia Johanna (Kee)  | 29 oktober 1904<br>Udenhout  |                       | 19 mei 1922<br>Udenhout      |
| 4 | Martina Josephina (Tina)  | 24 maart 1906<br>Udenhout    |                       | 2 juli 1989<br>Udenhout      |
| 5 | Adrianus Josephus (Janus)   | 12 mei 1907<br>Udenhout      |                       | 11 februari 1975<br>Udenhout |
| 6 | Leonardus Josephus (Leen)<br><br>Kinderen<br>*Wim<br>*Cor<br>*Joke<br>*Sjaan<br>*Cees<br>*Jan | 12 augustus 1908<br>Udenhout | Drika van Groenendaal | 23 april 1955<br>Udenhout    |
| 7 | Petrus Josephus (Piet)  | 2 november 1909              |                       | 22 februari 1911             |
| 8 | Doodgeboren kind  | 20 januari 1911              |                       | 20 januari 1911              |
| 9 | Doodgeboren kind  | 19 september 1912            |                       | 19 september 1912            |

#### **Sjaantje Bouwens**

14 Oktober 1961 blijft voor de familie de zwarte pagina van de familiegeschiedenis. Het was zaterdag tegen de middag toen Sjaantje Bouwens onder een auto kwam en is overleden. Sjaantje, dochter van Leen Bouwens en Drika van Groenendaal, was maar 19 jaar oud. Ze was net van huis weggefietsd en wilde links afslaan om via de Kuilpad naar het dorpscentrum te fietsen of misschien was ze iets vergeten en draaide ze om naar huis. Dat moment werd fataal. Het kwam in de familie natuurlijk hard aan, maar ook in het dorp.

Sjaantje had na de lagere school bij de zusters van Felix twee jaar de huishoudschool aan de Zeshoevenstraat doorlopen. Na de Huishoudschool is Sjaantje gaan werken bij de Gezinshulp en kwam ze dus bij veel gezinnen tijdelijk werken. Thuis was ze een flinke steun voor haar moeder. Daarnaast volgde ze cursussen om zich nog meer te professionaliseren in haar hobby kleding maken.